

ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
МІНІСТЕРСТВА ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ФАКУЛЬТЕТ СОЦІОЛОГІЇ ТА УПРАВЛІННЯ

**СТАЛИЙ РОЗВИТОК СУСПІЛЬСТВА:
ЗАПОРІЗЬКИЙ РЕГІОНАЛЬНИЙ ДОСВІД:
монографія**

Запоріжжя
2015

УДК 316.323:316.42(477.64-2)
ББК С55.0(4Укр-43п)

Рецензенти:

Доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри менеджменту організації Запорізької державної інженерної академії, академік Української академії політичних наук

Воронкова В.Г.

Доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії Запорізького національного технічного університету

Бондаренко О.В.

Доктор філософських наук, професор кафедри управління та євроінтеграції Інституту соціології, психології та соціальних комунікацій Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова

Бех Ю.В.

Рекомендовано до друку Вченою радою
Запорізького національного університету
(протокол №11 від 24.06.2014 р.)

Сталий розвиток суспільства: Запорізький регіональний досвід: монографія [укладачі: Лепський М.А., Дударева І.В.]; за заг. ред. М.А. Лепського. – Запоріжжя: КСК-Альянс, 2015. – 196 с.

ISBN 978-617-7019-14-4

У монографії висвітлені теоретико-методологічні ідеї сталого розвитку, місцевої специфіки розвитку, проблеми мобілізації соціального капіталу, його топічні та територіальні аспекти, регіональна практика енергозбереження у реалізації проекту ЄС/ПРООН «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду-ІІ».

Монографія призначена для викладачів, аспірантів та студентів вищих навчальних закладів, учасників процесів мобілізації місцевих громад задля розвитку, дослідників місцевого сталого розвитку, процесів мобілізації громади та проблем енергозбереження.

ISBN978-617-7019-14-4

© ТОВ «КСК-Альянс»

© Лепський М.А., Дударева І.В.

Монографія підготовлена за підтримки
спільного Проекту
Європейського Союзу
та
Програми розвитку ООН
«Місцевий розвиток,
орієнтований на громаду - II»

СТАЛИЙ РОЗВИТОК СУСПІЛЬСТВА: ЗАПОРІЗЬКИЙ РЕГІОНАЛЬНИЙ ДОСВІД

Спільний проект Європейського союзу та Програми розвитку ООН «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду» було започатковано у 2007 році. Проект має на меті сприяти сталому соціально-економічному розвитку на місцевому рівні шляхом підтримки та спів фінансування громадських ініціатив у всіх областях України. В основі проекту лежить підхід «розвиток, орієнтований на громаду», який передбачає, що місцеві громади, органи місцевої виконавчої влади та самоврядування спільно визначатимуть пріоритети розвитку своїх територій, спільно плануватимуть та реалізовуватимуть заходи для забезпечення сталого розвитку свого села, селища чи міста. Ініціатива фінансується Європейською Комісією в рамках програми технічної допомоги ЄС та спів фінансується та впроваджується Програмою розвитку ООН в Україні за підтримки Уряду України.

Адреса: вул. Еспланадна, 20, 7й поверх, офіс 704-708, Київ, 01601, Україна

Тел/факс: +38(044)253 59 57/73

Email:svitlana.slabinska@undp.org

Сайт:www.cba.org.ua

Facebook:www.facebook.com/cbaproject

Європейський Союз (ЄС) складається з країн-членів, які вирішили поетапно об'єднати свої інновації, ресурси і долі. Спільно, протягом 50 річного періоду розширення, вони побудували зону стабільності та демократії і поступового розвитку, підтримуючи культурну різноманітність, толерантність та індивідуальні свободи. Європейський союз зацікавлений в обміні цими здобутками та цінностями з країнами і людьми поза його кордонами.

Програма розвитку Організації Об'єднаних Націй (ПРООН) є глобальною мережею ООН в галузі розвитку. ПРООН тісно співпрацює з усіма верствами суспільства, допомагаючи розбудові країн, спроможних протистояти кризам, розвивати та підтримувати економічне зростання, націлене на покращення життя кожної людини. Працюючи у 177 країнах, ПРООН пропонує глобальне бачення з урахуванням специфіки місцевого розвитку задля розширення прав та можливостей людей та підвищення життєздатності держав. Більше інформації про діяльність ПРООН в Україні на сайті www.ua.undp.org.

Шановні колеги та партнери!

Запорізький національний університет вже 3 роки поспіль працює у спільному проекті Європейського Союзу та Програми розвитку ООН «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду» разом з центральними та регіональним координаторами проекту у Запорізькій області.

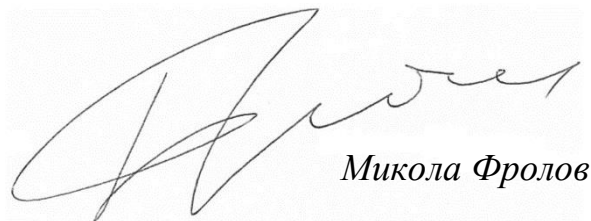
Наш вищий навчальний заклад взяв на себе дуже відповідальні зобов'язання підтримувати проекти розвитку місцевих громад. Ми з вдячністю прийняли запрошення до проекту, і це надало нам можливість дізнатися про технології місцевого розвитку, брати участь у розвитку нашого краю, навчати

студентів проектному мисленню та здійсненню своєї громадянської позиції. Нами чимало зроблено – підготовлений навчально-методичний комплекс дисципліни «Сталий розвиток людства», створений на базі факультету соціології та управління ресурсний центр зі сталого розвитку, проведена секція у двох міжнародних науково-практичних конференціях, проведена низка круглих столів, та презентації регіонального представництва проекту на базі ЗНУ, студенти-волонтери отримують громадянський досвід у проекті, наші студенти беруть участь у дебатних змаганнях, творчих конкурсах та літніх школах.

Але ми не обмежились організаційною, науковою та навчально-методичною роботою. У Запорізькому національному університеті досліджуються технології енергозбереження та втілюються у практику діяльності вишу, студенти-фізики відкривають нові технології енергозбереження, які вкрай необхідні Україні, вивчаються екологічні, економічні, соціальні виміри місцевого розвитку, орієнтованого на громаду.

Ми висловлюємо вдячність усім нашим колегам, партнерам і друзям, а саме координаторам від проекту, представникам облдержадміністрації та облради, райадміністрацій та райрад, сільських, селищних та міських рад за їх небайдужість та спільну віддану роботу, спрямовану на мобілізацію громад, на соціальний розвиток, на покращення життя.

З повагою,
ректор
Запорізького національного університету

Микола Фролов

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВАОШИБКА! ЗАКЛАДКА НЕ ОПРЕДЕЛЕНА.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДВАЛИНИ ДОСЛІДЖЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА.....ОШИБКА! ЗАКЛАДКА НЕ ОПРЕДЕЛЕНА.

1.1. Ідея «людського розвитку» в контексті вивчення трансформаційних фаз новації (біографічний метод розвитку ідеї) (М. А. Лепський)....**Ошибка! Закладка не определена.**

1.2. Екологічний аспект стратегії сталого розвитку (Н. В. Воронова, В. В. Горбань, К. Є. Воронов).....**Ошибка! Закладка не определена.**

1.3. Соціальний та соціетальний капітали сталого розвитку суспільства(І. В. Дударева)
Ошибка! Закладка не определена.

1.4. Синергетичний вимір сталого розвитку суспільства(С. В. Панасенко) **Ошибка! Закладка не определена.**

1.5. Механізм впливу громади на органи місцевої влади у сталому людському розвитку (І. О. Кудінов)**Ошибка! Закладка не определена.**

РОЗДІЛ 2. ТЕРИТОРІАЛЬНИЙ ВИМІР СТАЛОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА..ОШИБКА! ЗАКЛАДКА НЕ ОПРЕДЕЛЕНА.

2.1. Сталий розвиток громади як фактор регіонального управління (І. В. Дударева, Д. О. Парасюк).....**Ошибка! Закладка не определена.**

2.2. Правове забезпечення діяльності громади в сталому людському розвитку України (А. М. Лепська).....**Ошибка! Закладка не определена.**

2.3. Фінансове стимулювання сталого розвитку на рівні територіальних громад (Ю. М. Петрушенко) 8

2.4. Образи соціальної пам'яті у формуванні територіальної ідентичності (М. А. Кулик)
Ошибка! Закладка не определена.

2.5. Якість життя як вимір соціального розвитку міста (В. А. Лаврік) **Ошибка! Закладка не определена.**

2.6. Перспективи впровадження концепції сталого розвитку суспільства серед студентської молоді м. Запоріжжя (М. А. Лепський, В. А. Лаврік, М. І. Мариняк) .. **Ошибка! Закладка не определена.**

2.7. Соціальна мобілізація студентської молоді Запорізького національного університету у сталому розвитку суспільства (І. В. Дударева, В. А. Лаврік) **Ошибка! Закладка не определена.**

РОЗДІЛ 3. РЕГІОНАЛЬНА ПРАКТИКА ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ У РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЕКТУ ЄС/ПРООН «МІСЦЕВИЙ РОЗВИТОК, ОРІЄНТОВАНИЙ НА ГРОМАДУ-II» ОШИБКА! ЗАКЛАДКА НЕ ОПРЕДЕЛЕНА.

3.1. Специфіка та результати реалізації Проекту ЄС/ПРООН «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду» у Запорізькій області (О. В. Рябий)..... **Ошибка! Закладка не определена.**

3.2. Досвід впровадження енергозберігаючих технологій в рамках міжнародних Проектів розвитку (О. В. Рябий)**Ошибка! Закладка не определена.**

3.3. Напрямки підвищення енергоефективності організацій і промислових об'єктів в Запорізькій області (В. Н. Бегаль)**Ошибка! Закладка не определена.**

3.4. Можливості впровадження енергозберігаючих технологій в Запорізькому національному університеті(С. М. Кушнір, А. М. Ковальов, О. І. Дузенко, А. О. Грушко, І. С. Карпенко).....**Ошибка! Закладка не определена.**

- 3.5. Досвід залучення студентів Запорізького національного університету та учнів Запорізької області до енергозберігаючої діяльності (А. М. Андрєєв) **Ошибка! Закладка не определена.**
- 3.6. Наукові розробки творчої групи А. М. Андрєєва в галузі енергозбереження: модель хвильової енергетичної установки (В. В. Терновой, Вл. В. Терновой). **Ошибка! Закладка не определена.**
- 3.7. Психологічні аспекти формування культури енергозбереження у студентів (Г. В. Бойко) **Ошибка! Закладка не определена.**
- СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ** **ОШИБКА! ЗАКЛАДКА НЕ ОПРЕДЕЛЕНА.**
- ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ МОНОГРАФІЇ** **ОШИБКА! ЗАКЛАДКА НЕ ОПРЕДЕЛЕНА.**
- ДОДАТКИ**..... **ОШИБКА! ЗАКЛАДКА НЕ ОПРЕДЕЛЕНА.**

2.3. Фінансове стимулювання сталого розвитку на рівні територіальних громад(Ю. М. Петрушенко)

Розвиток будь-якої країни, її регіону чи окремої територіальної громади представляє собою динамічний соціокультурний процес, що не обмежується розвитком тієї чи іншої території. Він включає те, що відображене поняттям «зорієнтований на людину розвиток», яке передбачає, що людина вважається основою і перебуває у центрі будь-якого еволюційного процесу. Розвиток громади передбачає не лише зростання добробуту, рівня платні, доходів на душу населення тощо, а також це, передусім, соціальні зміни, через які у громаді виникають нові ініціативи, нові інститути, зростає соціальний капітал.

З огляду на це, саме концепція сталого розвитку, яка гармонізує економічні, соціальні і екологічні складові розвитку, та не порушує баланс інтересів теперішнього і майбутніх поколінь, має лягти в основу програм розвитку сучасних громад. Тому завдання розроблення дієвих економічних механізмів, які б стимулювали позитивні зміни у функціонуванні громад та сприяли впровадженню стандартів сталого розвитку є на сьогодні актуальним для всього світу. Щодо України, то можна висловити думку, що тільки на основі принципів сталого розвитку існуючих громад, може відбутись ефективна адміністративно-територіальна реформа.

Питаннями кількісного аналізу соціальних змін, які відбуваються в суспільстві, займається етнометрія – напрямок етносоціальних досліджень, що аналізують ментальні характеристики та їх зміни у різних етнічних групах з використанням формалізованих (математичних) методів.

Найбільш популярними в сучасних наукових дослідженнях є такі етнометричні методики:

- методика засновника етнометрії Гірта Хофстеде, основи якої розроблені на початку 1970-х рр. (електронний ресурс – www.geert-hofstede.com) [150];
- близька до методики Г. Хофстеде методика міжнародного проекту GLOBE (Global Leadership and Organizational Behavioral Effectiveness), реалізованого в 1990-е рр. під керівництвом Роберта Хоуза [151];
- методика міжнародного проекту WVS (The World Values Surveys), реалізованого в 1990-е рр. під керівництвом Рональда Інглхарта (електронний ресурс – www.worldvaluessurvey.org) [52];
- методика Фонса Тромпенаарса, розроблена у 1990-х рр. [121].

Російські вчені Н. Латова та Ю. Латов, проаналізувавши ці методики, дійшли висновку, що невизначеність та багатогранність культурних вимірів пов'язана не стільки з недоліками зазначених етнометричних методик, скільки зі слабкою емпіричною базою подібних досліджень [63]. У своїх власних дослідженнях ці науковці найчастіше використовують методику Г. Хофстеде, за якою накопичено найбільше даних.

Метою даного дослідження є обґрунтування гіпотези про те, що економічна діяльність та відповідні механізми надання фінансових коштів можуть ефективно впливати на зміну ціннісних орієнтацій та норм поведінки

членів суспільства (громади), зокрема в напрямку формування інституційного середовища сталого розвитку.

Згідно з когнітивною концепцією культури, економічні відносини України з іншими країнами несуть у собі потенційну можливість отримання додаткових трансакційних вигід від міжнародного співробітництва за рахунок збагачення соціокультурними цінностями успішних ділових культур світу [136].

Відповідно до цього положення можна припустити, що міжнародні економічні програми співпраці можуть виступати ефективним транслятором міжнародних цінностей і норм, які змінюють стандарти поведінки в українському бізнес-середовищі.

Ми вирішили перевірити це положення на основі аналізу результатів реалізації Проекту ЄС і ПРООН «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду» (МРГ/ПРООН – веб-сторінка: www.cba.org.ua), яку було започатковано в Україні у вересні 2007 року. Проект фінансується Європейською Комісією та співфінансується і впроваджується Програмою розвитку ООН в Україні за підтримки Уряду України.

На місцевому рівні проект співпрацює з громадами-учасницями (самоврядні організації громад, активісти та безпосередні мешканці громад), місцевими органами влади та місцевим самоврядуванням (сільські, селищні, міські голови та ради, районні ради, районні державні адміністрації).

Проект підтримує ініціативи місцевих громад із покращення умов проживання та базової соціальної інфраструктури, захисту навколишнього середовища, ефективності використання енергоресурсів та послуг місцевого транспорту.

Згідно фінансового плану, проект МРГ надавав невеликі гранти (до 7,3 тис. євро) для впровадження мікропроектів громад на основі принципу самопомогі та в рамках співпраці приватно-державного сектору, де кожен партнер має внести свою частку для розвитку. Механізм фінансування за програмою проекту передбачав, що частка вартості мікропроектів фінансується за рахунок членів громад (не менше 5 %), інші витрати фінансувалися з центрального та місцевих бюджетів (45 %), участь МРГ становила приблизно половину усіх внесків (50 %) [94].

Проект залучає громади до прийняття рішень через створення організацій громад і надання їм відповідних повноважень. Потенціал організацій громад розбудовується таким чином, щоб вони могли приймати рішення спільно з місцевими органами влади та місцевим самоврядуванням, мобілізувати ресурси, реалізовувати місцеві пріоритети та підтримувати досягнуті результати. З усіма учасниками проекту проводяться відповідні тренінги, які передбачають знайомство з концепцією сталого розвитку.

Перша фаза проекту МРГ розпочалася в грудні 2007 року й мала бюджет 13,3 млн. євро. За 3,5 роки діяльності проект допоміг більше 1000 сільських громад покращити умови проживання спільними зусиллями та в партнерстві з місцевою владою. За цей період встановлено партнерство з 25 регіонами, 209 районами та більше 1100 місцевими радами (із населенням до 10000 осіб).

Проект мобілізував більше 418 тис. мешканців сільських територій, які самоорганізувались у громадські організації, в основі яких – принцип спільного врядування [94].

Метою даного проекту є створення сприятливого середовища для сталого соціально-економічного розвитку на місцевому рівні шляхом сприяння самоорганізації громад, розроблення та впровадження невеликих за обсягом громадських ініціатив у всіх областях України.

Проте головним результатом реалізації мікропроектів стали не стільки реальні вирішені нагальні проблеми розвитку громад, скільки напрацьовані за міжнародними стандартами механізми самоорганізації громад та взаємодії громади та влади.

Приймаючи участь у проекті, громада брала на себе зобов'язання, за сприяння місцевої влади, підтримувати сталість процесу, щоб надалі отримувати позитивний результат. Уже сьогодні аналіз розвитку громад у Сумській області показав, що після закінчення реалізації мікропроектів, громади продовжили проектну діяльність, орієнтуючись уже не стільки на допомогу донорів, скільки на власні сили. Як приклад, громада с. Буймер Тростянецького району Сумської області, після реалізації мікропроекту будівництва нового водогону за сприяння міжнародної програми МРГ/ПРООН уже самостійно, орієнтуючись на власні сили, зібрала кошти й успішно реалізувала проект енергозбереження та освітлення вулиць на території громади.

Щоб дослідити зміни соціокультурних цінностей членів громади, ми вирішили скористатися підходами етнометрики, з тією різницею, що зазвичай ці підходи використовуються для порівняння соціокультурних цінностей різних національних груп, тоді як ми вирішили з їх допомогою виявити динаміку соціокультурних характеристик в межах однієї етнічної групи.

Використовуючи етнометричну методику Г. Хофстеде, ми розрахували та провели порівняльний аналіз ціннісних характеристик членів громад, що брали участь у міжнародному проекті МРГ/ПРООН та громад, що участь у міжнародній програмі не брали (результати представлені у таблиці 2.2).

Таблиця 2.2

Результати порівняльного дослідження соціокультурних цінностей лідерів громад, що брали участь у проекті ЄС та ПРООН в Україні «Місцевий розвиток, орієнтований на громади»¹

Характеристики соціокультурних цінностей представників громад	дистанція влади (PDI)	унікнення невпевненості (UAI)	індивідуалізм / колективізм (IDV)	чоловіче / жіноче начало (MAS)	Довгострокова орієнтація (LTO)
Середні значення для країн, що є лідерами у впровадженні принципів сталого розвитку*	35	56	72	41	70

Для представників громад, що брали участь у міжнародній програмі МРГ/ПРООН	50	80	45	56	25
Для представників громад, що не брали участь у міжнародній програмі МРГ/ПРООН	85	90	40	60	22

¹Розраховано за даними досліджень Г. Хофстеде //www.geert-hofstede.com/ hofstede_dimensions.php

Результати таблиці 1 засвідчують зміну соціокультурних характеристик представників громади в бік цінностей сталого розвитку. Дані таблиці демонструють значний успіх програми розвитку ООН «Місцевий розвиток, орієнтований на громади» у подоланні розриву між владою і громадянами (показник дистанції влади знизився з 85 до 50). Інші показники змінилися не настільки суттєво (див. Рис. 2.12), проте не слід забувати, що на момент дослідження проект діяв тільки 4 роки, але навіть за такий короткий термін міжнародні механізми координації економічної діяльності змогли змінити погляд на життя людей у досить зрілому віці.

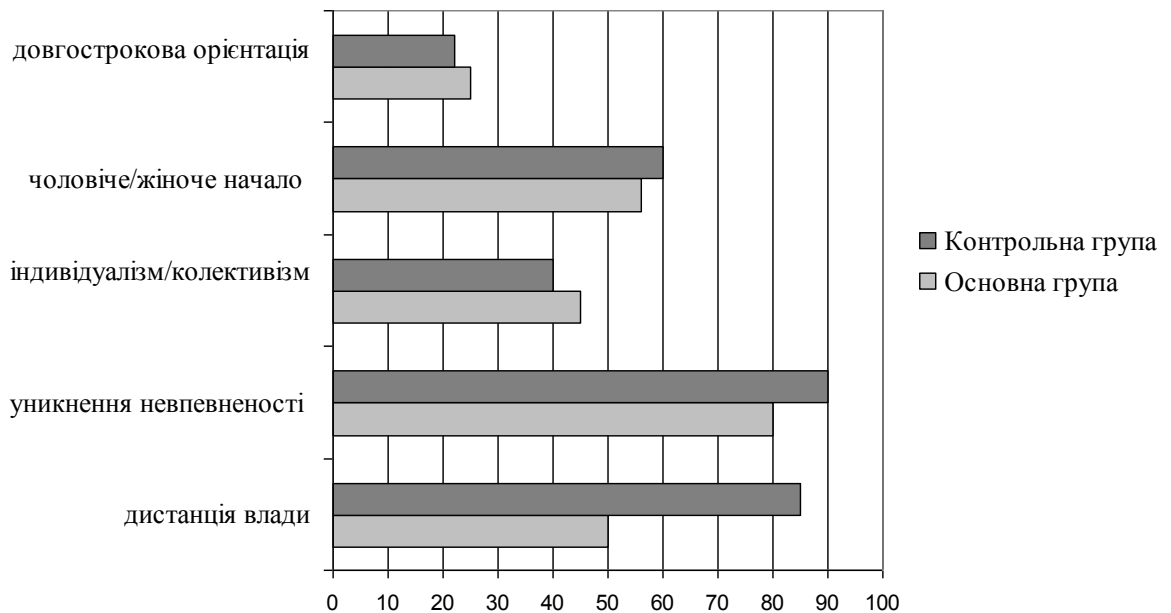

Рис. 2.12. Порівняння соціокультурних культурних цінностей за Г. Хофстеде для основної та контрольної групи дослідження

Виникає питання: завдяки яким механізмам вдалося змінити соціокультурні цінності і, відповідно, економічну культуру, членів українських громад, що брали участь у проекті ПРООН?

Аналіз діяльності цієї програми, соціологічне опитування учасників та її результати дозволяють висунути гіпотезу про те, що саме *спосіб надання фінансових коштів найбільш ефективно впливає на зміну ціннісних орієнтацій та норм поведінки*. Ця гіпотеза виникла під впливом думки самих учасників проектів ПРООН, які стверджували, що безпосередньо бажання отримати

необхідні фінансові кошти спонукало їх згуртуватися для вирішення проблем місцевого розвитку. Завдяки фінансовій дисципліні члени громади навчилися створювати проекти місцевого соціально-економічного розвитку та приймати легітимні колективні рішення стосовно проведення спільних дій та використання спільних ресурсів.

Згідно з фінансовим планом проект надавав невеликі гранти для впровадження мікропроектів громад на основі принципу самопомоги та в рамках співпраці приватно-державного сектору, де кожен партнер має внести свою частку для розвитку. Механізм фінансування за програмою проекту передбачав, що частка вартості мікропроектів фінансується за рахунок членів громад (не менше 5%), інші витрати фінансувались за рахунок центрального та місцевих бюджетів (45%), участь МРГ/ПРООН становила приблизно половину усіх внесків (50%).

Спосіб фінансування виступив тим інститутом, який мотивував громади до самоорганізації, ініціативної діяльності та плідної співпраці з владою.

Соціологічне дослідження Київського міжнародного інституту за результатами першої фази підтвердило ефективність схеми фінансування проектів ПРООН.

Беручи до уваги висловлювання учасників фокус-груп, у цілому всі зацікавлені сторони оцінили схему співфінансування як вдалу та дієву (див. Рис. 2.13).

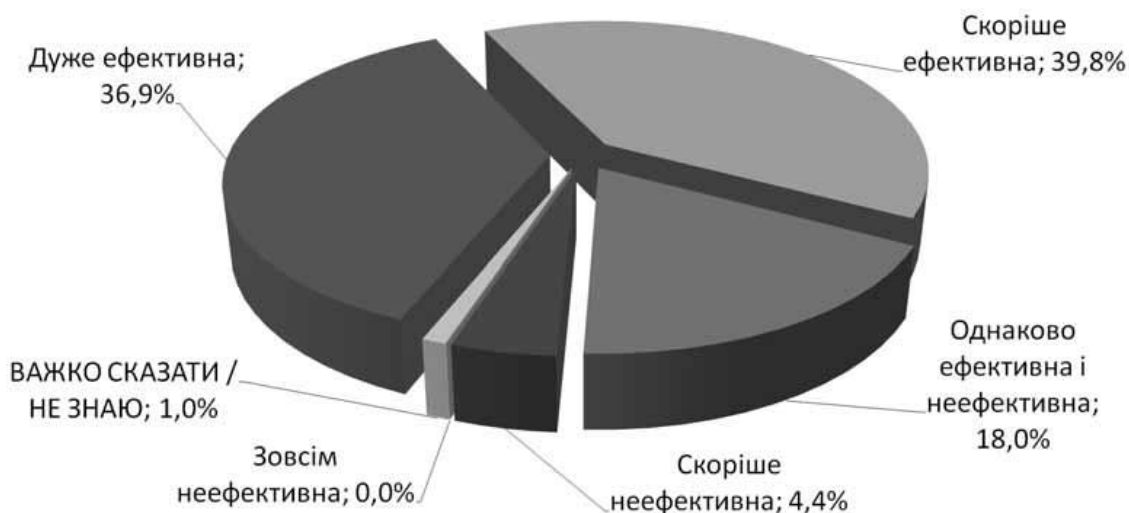

Рис. 2.13. Оцінка ефективності діючої схеми співфінансування (відсоток від усіх регіональних експертів, обсяг вибірки n=206) [4]

Цей висновок підтверджується і висловлюваннями регіональних експертів – у цілому схему фінансування вони оцінюють як ефективну, респонденти переважно стверджують, що її варто залишити такою, як вона є. Головна цінність моделі фінансування у синергетичному ефекті – всі учасники отримують результат, який кожен окремо не зміг би досягти.

Щоб заперечити або підтвердити якісні погляди окремих зацікавлених сторін, доцільно перевірити їх кількісними даними репрезентативного опитування експертів. Загальна думка опитаних експертів полягає в тому, що

застосована схема співфінансування є в цілому ефективною: як скоріше або дуже ефективно її характеризують 75,7 % респондентів (67,9 %–80 % експертів у різних проектах ПРООН), при цьому тільки 4,4 % оцінюють її як скоріше або зовсім неефективну [96].

Тим не менше, в рамках дослідження деякі регіональні експерти вказали на ряд труднощів, що стосуються фінансування проектів громади, а саме збір членських внесків з організацій громади, пошук зовнішнього фінансування, затримки надходження грошей від центральної влади та проектів ПРООН. Ці питання вирішуються шляхом переговорів із зацікавленими сторонами.

Учасники фокус-груп інколи висловлювали пропозиції зменшити бюрократизм, пришвидшити процес оформлення документації та фінансування. Інше побажання полягає у збільшенні частки фінансового внеску ПРООН, оскільки з об'єктивних причин ні громада, ні місцева влада не мають можливості значно збільшувати власну частку фінансування.

Ще одним джерелом інформації є опитування членів організацій громад, у якому представникам органів управління організацій громад ставилось запитання про їхню оцінку ефективності схеми співфінансування, адже саме вони, у порівнянні з простими членами організацій громад, більш компетентні у цьому питанні. Як свідчать дані опитування, незважаючи на випадки критики стосовно наявної схеми співфінансування, лише 3 % респондентів оцінили її як скоріше неефективну чи зовсім неефективну, при цьому 33,3 % охарактеризували її як скоріше ефективну, а 48,5 % як дуже ефективну (загалом 1,8 % визначають її як скоріше ефективну бо дуже ефективну, 77,9–86,7 % у різних проектах ПРООН) [96].

Був виявлений цікавий взаємозв'язок: оцінка ефективності співфінансування керівниками організацій громад пов'язана з тим, наскільки такі респонденти впевнено почуваються у спілкуванні з представниками влади – так, чим впевненіше почувають себе респонденти, тим вище вони оцінюють ефективність запровадженої схеми співфінансування.

Якщо здійснити аналіз поглядів представників різних цільових груп на основі даних глибинних інтерв'ю, стає очевидно, що їхні погляди дещо відрізняються.

Деякі члени громад і голови сілрад відмічають, що збирати кошти буває складно, тому що не всі члени можуть зробити навіть мінімальний внесок, хоча й усвідомлюють необхідність внесків для реалізації проектів громад. Дійсно, співробітники проекту очікували, що внесення громадою навіть невеликої суми грошей для досягнення цільового рівня потребуватиме деякого часу. Тому можлива інтерпретація може бути наступною: об'єктивні труднощі та їх суб'єктивне відображення у формі вербалізованої тривоги виникають серед сімей з низькими доходами в ситуаціях невчасного виконання вимог. Фінансуванню проектів громад сприяла участь меценатів, хоча в одному окремому випадку спрацював людський фактор і голова сілради схилив представника місцевого бізнесу вкласти кошти у проект громади.

Представники районної та міської влади явно зацікавлені у реалізації проектів громад і прагнуть допомогти і фінансово, і організаційно – вони

сприяють в оформленні документації, у позитивному вирішенні питань із керівництвом місцевої влади, у пошуку меценатів. Природно, що представники районної влади хотіли б отримувати фінансову допомогу, тобто у майбутньому не збільшити, а зменшити частку свого фінансового внеску, оскільки, за словами самих представників місцевої влади, у місцевих бюджетах коштів на співфінансування просто бракує. У деяких випадках обласна влада підтримала райони додатковим внеском з бюджету.

З іншого боку, представники деяких громад бажають зменшити свою частку, а натомість щоб місцева влада фінансувала більше. Громадяни вважають, що внесок громади все одно буде значним за рахунок безоплатного виконання робіт на об'єктах. Однак навіть в суб'єктивно найгіршому випадку для членів спільноти – якщо частка фінансування громади зростає – для громад це все одно може бути вигідним, тому що ціною невеликого внеску вони отримують результат, вартість якого у декілька разів вища за інвестовану.

Участь в міжнародній програмі дій фактично змінила механізми самоорганізації і господарювання громад, що брали участь у Програмі розвитку ООН «Місцевий розвиток, орієнтований на громади». Мова йде, перш за все, про інституційні зміни у суспільстві шляхом імплантації міжнародних стандартів сталого розвитку громад. Головною рушійною силою інституційних змін стали міжнародні стандарти фінансування проектів та механізми контролю за їх дотриманням.

Незважаючи на висловлені частиною респондентів критичні судження щодо співфінансування, більшість опитаних регіональних експертів повідомили про поширеність додаткових внесків з боку учасників (без ПРООН) – 71,4 % експертів (51,8–78,7 % у різних проектах ПРООН) (див. Рис. 2.14).

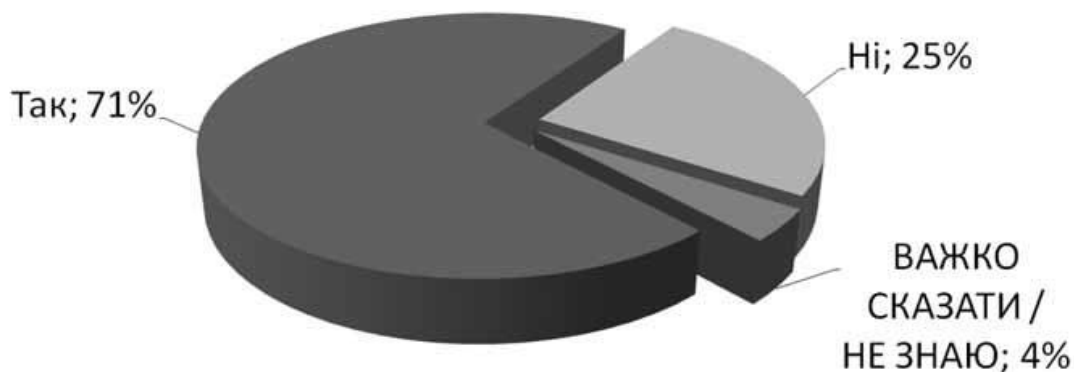

Рисунок 2.14. Відповідь на питання: «Чи відомі Вам випадки, коли мешканці громад, місцеві підприємці або представники місцевої влади фінансували проекти у пропорції, більшій за мінімальну?» (відсоток від усіх регіональних експертів, обсяг вибірки n=206) (Результати, ел. ресурс) [Результати]

Це свідчить про потенційну готовність окремих місцевих партнерів фінансувати розвиток територіальних громад в більших обсягах. За даними проектів ПРООН, у цілому частка ПРООН зменшується, а частка місцевих партнерів зростає. Тобто в цілому схема фінансування є дієвою, і у перспективі

може бути ще ефективнішою, якщо врахувати місцеві спроможності та особливості та застосувати рішення, запропоновані опитаними експертами.

Існує нагальна необхідність у виробленні відповідної державної політики, без якої потенціал приватного сектору у процесі місцевого сталого розвитку може і надалі залишатися недовикористаним. Потрібно розвивати співпрацю з місцевим бізнесом для залучення їх потенціалу для підтримки ініціатив самопомоги місцевих громад.